

עוני מדומה

תפיסת הפרנסה בקרב החרדים שונה מהתפיסה החילונית. האדם החרדי לא מצוי במרדף מתמיד אחר העושה. כראש מעייניו מצויה הרמה הרוחנית של המשפחה ולא באיזה רכב הוא נוסע או כמה מאות מטרים מרובעים כוללת דירתו.

התפיסה המקובלת בישראל גורסת כי האוכלוסייה החרדית ענייה מאוד. תפיסה זאת מתבססת על האזנה לזעקותיהם של העסקנים החרדים מעל כל כמה חילונית, ובעיקר על הנתונים המתפרסמים לאורך השנים על ידי גופים רשמיים של מדינת ישראל. האם החרדים באמת עניים?

מספר עובדות הוכילו אותי לחשוב שנית על רמת ההכנסה במשפחה החרדית הממוצעת:

1. בשנים האחרונות עושות החברות הגדולות ביותר במי שק מאמצים רבים להחזיר את מוצריהן לשוק החרדי. חברות אלה אינן עוברות לשם שמיים – ההכנסות והרווחיות כראש מעייניהן. אם השוק החרדי לא היה כדאי, הן לא היו מקדישות כל כך הרבה מאמצים על מנת לנגוס בו.

2. מכוני מחקר מפרסמים נתונים על כוח הקנייה הגדול של החרדים, הבא לידי ביטוי באזורי המסחר השוקקים בבני ברק ובירושלים. על פי ד"ר דגני מגיאוקרטוגרפיה, כוח הקנייה של הציבור החרדי (נכון לשנת 2006) הוא 4.8 מיליארד שקל בשנה; 2.6 מיליארד על מזון ו-2.2 מיליארד על כל השאר. בנוסף, המשפחה החרדית גם מפרישה כסף להסכנות שונים.

3. המשפחה החרדית רוכשת במהלך השנים דירות לילדים לקראת נישואיהם. חישוב גס מראה, שמחיר ממוצע לדירה הני רכשת לזוגות צעירים (בערי הפריפריה) הוא כ-100 אלף דולה. מכאן שעל ההורים מכל צד לתת כ-50 אלף דולה. למשפחה נר דמטיבית יש 10*8 ילדים להשיא, כלומר כחצי מיליון דולה.

4. הגדרת המושג "אוכלוסייה ענייה" בעייתית במידה מסוימת עקב עמימותו. מילון אבן שושן מגדיר את המושג "עני" כ"דל, אביון, קבצן, חסר כל, מסכן, עלוב, טובל, אומלל". בעולם מתיתחם המושג "אוכלוסייה ענייה" לעיתים קרובות לאוכלוסייה המת גוררת בשכונות צפופות ביותר, ב"בתים" עשויים גרוטאות פח ודיקט, בלא תנאים הולמים של סניטציה. אוכלוסייה זו לוכשת בנדרים קרוצים ומלוכלכים, היא חסרת השכלה, עוסקת בזנות, והסמים שכיחים בקרבה. בישראל אין שכונות חרדיות הענינות ולו לחלק מן התיאורים הללו. האוכלוסייה החרדית מתגוררת בנדרים בנויות בבנייה קבועה, בדירות יש ריהוט, מכשירי חשמל, מים זורמים, חשמל וביוב. אוכל ובנדרים אינם חסרים. למשפחות הנתקלות בקשיי פרנסה עוזרת הקהילה באמצעות תרומות שונות. רוב האוכלוסייה החרדית אמנם אינה עשיריה, אך בהחלט אינה חיה בדלות מנוולת. היא משתייכת למעמד הבינוני.

סיכום הנתונים הללו מצביע, לדעתי, על כך שההכנסות הרישיות המרווחות לרשויות ומצביעות על עוני אינן מריקות, בלשון המעטה. ההכנסה המשפחתית של החרדים גדולה יותר ומתבססת על הכנסות "טהורות" ממסים, כך שסך כל ההכנסה המשפחתית מגיע למוצע ההכנסה בישראל, ואולי אף עולה עליו. כלומר, רוב החרדים עוברים. גם חלק ניכר מהאברכים הם מוצאים דרך לפרנס את משפחותיהם.

אם יש ברצונם להתפרנס מעיסוק במקצועות אקדמיים, וזאילו להכשיר עצמם בהתאם למקובל בכל חברה מודרנית ללא התערבות המדינה, ללא יצירת קריטריונים מיוחדים, ותוך השתלבות בכלכלה ובמשק. המדינה, מצידה, תואיל לבדוק יותר לעומק את אמיתות הנתונים לפני שתקצה באופן אוטר

מטי משאבים. ■

ד"ר הרם חנני חוקרת את החברה החרדית